

Rapport 2010:45

Arkeologisk förundersökning

Fördämning och årensning utmed Göta Virke

RAÄ 231:1-6
Broby 3:1, Söderköpings golfbana
Västra Husby socken
Söderköpings kommun
Östergötlands län

Olle Hörfors

Fördämning och årensning utmed Göta Virke

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Tidigare undersökningar	4
Syfte och frågeställningar	4
Metod och dokumentation	4
Resultat och tolkning	4
Referenser	5
Tekniska uppgifter	6

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

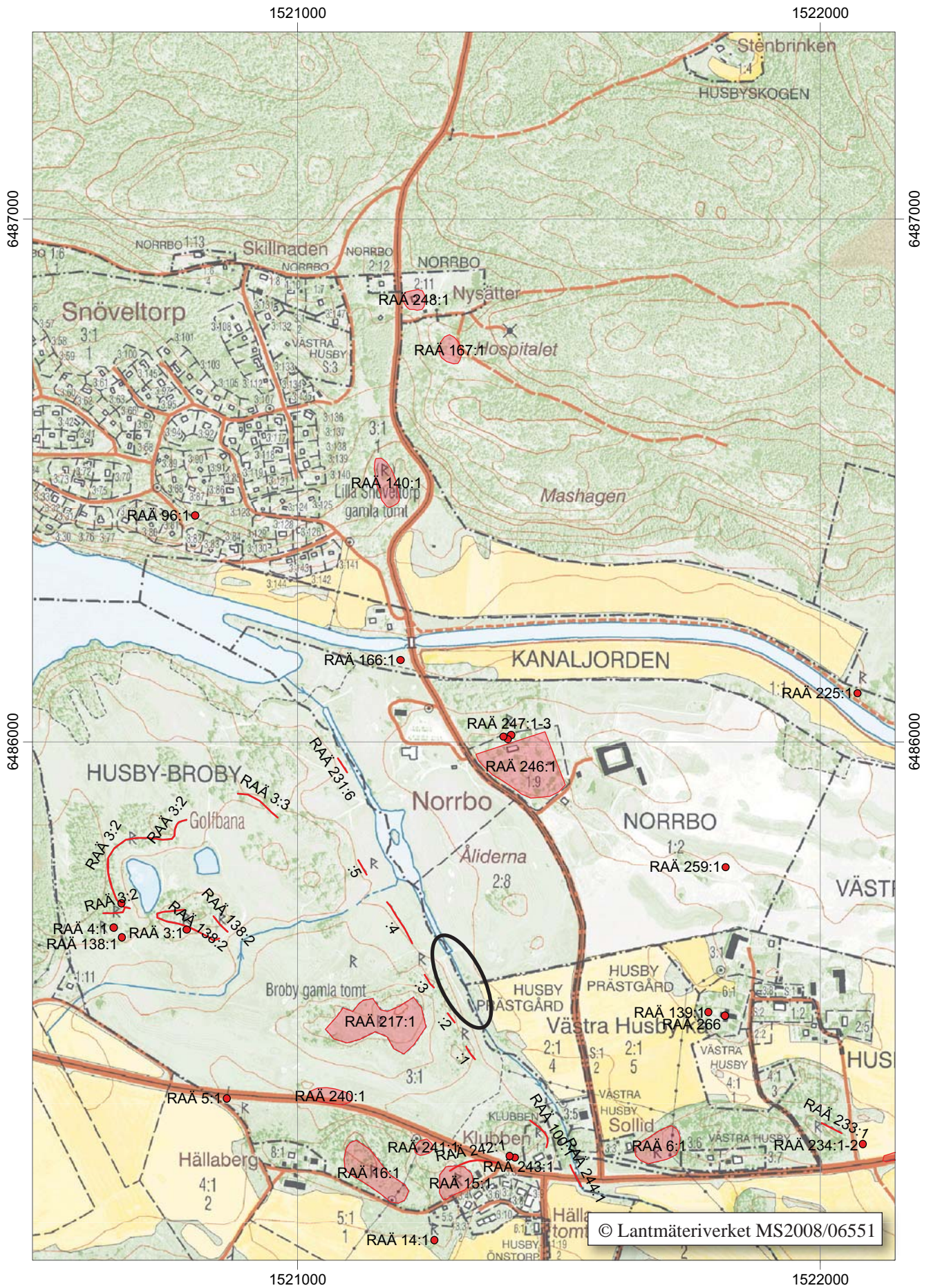
Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

Sammanfattning

I samband med arbeten med fördämningar och årensning inom Söderköpings golfklubbs område invid Götavirkevallen och Broby gamla bytomt genomförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll. Ingenting av arkeologiskt intresse framkom.

Olle Hörfors
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 8G7e; med undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

Inledning

Med anledning av att Söderköpings golfklubb behövde genomföra årensning och fördämningsarbeten i ån öster om fornlämningarna RAÄ 231:2-3 och 217, (delar av försvarsvallen Göta virke samt Broby gamla bytomt), utförde under hösten 1997 Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll. Uppdragsgivare var Söderköpings golfklubb genom Lars Sandberg. För det arkeologiska fältarbetet svarade antikvarie Mattias Schönbeck medan rapporten författats av antikvarie Olle Hörfors.

Områdesbeskrivning

Västra Husby socken ligger i den västligaste delen av Söderköpings kommun. Undersökningsområdet ligger huvudsakligen i Västra Husbydalen, ett landskapsavsnitt som kännetecknas av odlad åkermark mellan skogsbeväxta bergshöjder. I norr ligger Göta kanal bakom vilken en markant öst-västligt löpande förkastningsbrant vidtar.

Mellan sjöarna Asplången och Lillsjön, tvärs över socknen i nord-sydlig riktning, löper på en ca 3,5 km lång sträcka försvarverket Götavirke. En i Sverige unik försvarsanläggning bestående av en jordvall och en vallgrav, kompletterad med sträckningar av fördämningar i omgivande åar. Anläggningen är idag svårt skadad och på långa avsnitt helt osynlig i terrängen.

Idag synliga eller på annat sätt kända sträckor av försvarsvallen har från söder fornlämningsnummer RAÄ 111:1-3 vid Hylinge säteri, RAÄ 12:1 vid Hageby, RAÄ 230:1-2 inne i Västra Husby samhälle, RAÄ 100 på tomten Klubben norr om samhället samt RAÄ 231:1-6 (samtliga i V Husby socken) på golfklubbens område. Dessutom har en kortare sträcka dokumenterats mellan RAÄ 100 och 231:1 i samband med en optokabeldragning 1996 (Hörfors 2010).

Tidigare undersökningar

Arkeologiska undersökningar och andra arbeten vid Göta virke har utförts vid ett flertal tillfällen med början redan på 1920-talet (Nordén 1938). För en komplett genomgång av dessa hänvisas till Hörfors 2010. Av undersökningarna har en också berört det aktuella partiet av golfbanan.

I samband med själva anläggandet av Söderköpings 18 håls golfbana 1985 tillfogades skador på fornlämningar på och invid den så kallade Brobyhöjden (platsen för Brobys övergivna bytomt, RAÄ 217). Skadorna omfattade också själva Götavirkevalen (RAÄ 231:1-6 på det aktuella partiet), ett sten-

strängssystem (RAÄ 3) samt en stensättning (RAÄ 138). För att åtgärda skadorna och i samband med detta genomföra en restaurering genomfördes en arkeologisk undersökning 1985 (Gustafsson 1996). Undersökningen hade till syfte att klarlägga skadornas omfattning och i görligaste mån restaurera fornlämningarna. Undersökningarna i själva jordvallen syftade också till att finna daterande material i form av träkol för ¹⁴C-analys eller artefakter. Sammanlagt grävdes 20 schakt över de skadade fornlämningarna. Skadorna på stensträngen RAÄ 3 kunde konstateras vara omfattande och stora delar av fornlämningen hade schaktats bort eller övertäckts. Stensättningen inom RAÄ 138 kunde däremot grävas fram och återställas. Skadorna på bytomten, RAÄ 217, berörde nästan uteslutande lämningar från första hälften av 1900-talet.

Själva Göta virke-vallen, här RAÄ 231:1-6, hade kraftigast skador i norr där sträckningarna RAÄ 231:5 och 231:6 inte längre var synliga ovan mark. Här återstod endast enstaka stenar av vallen. Vid sträckningarna RAÄ 231:3 och 231:4 var vallen avgrävd på flera ställen. De skadade partierna kunde dock till stor del återställas. De arkeologiska undersökningarna var koncentrerade till området söder om RAÄ 231:4 och 231:1. I de schakt som upptogs närmast vallen påträffades lager med huggspån, sot och kol samt enstaka anläggningar och fynd som keramik och bränd lera. ¹⁴C-analyser på provmaterial från vallens närhet visade i tre fall på dateringar till äldsta järnålder och i ett fall på yngre järnålder.

Syfte och frågeställningar

Den arkeologiska förundersökningen hade till syfte att fastställa om fast fornlämning berördes av arbetsföretaget. Om fast fornlämning framkom skulle om möjligt arbetet justeras så att fornlämningarna inte kom till skada. Eventuella framkomna lämningar skulle beskrivas till karaktär, utbredning, omfattning, sammansättning och komplexitet samt om möjligt dateras.

Metod och dokumentation

Den arkeologiska förundersökningen genomfördes i form av en antikvarisk kontroll i samband med att själva arbetet utfördes. Inga fornlämningar påträffades varför inga vidare åtgärder heller vidtogs.

Resultat och tolkning

Vid den antikvariska kontrollen framkom inget av arkeologiskt intresse.

Referenser

Tryckta källor

Gustafsson P. 1996. *Götavirket*. Arkeologisk undersökning och restaurering av Götavirket och andra skadade fornlämningar inom en nyanlagd golfbana. RAÄ 3, 138, 217, 231:1-6. Västra Husby socken. Östergötland. Rapport UV-Stockholm 1996:96.

Hörfors O 2010. *Optokablar vid Göta virke*. Arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll. Fornlämning 100 och 231:1 m fl i Västra Husby socken. Söderköpings kommun. Östergötlands län. Rapport ÖLM 2010:10.

Nordén A. 1938. *Östergötlands järnålder 1-2*.

Slutredovisningsblanketter

Ann-Lili Nielsen 1998. Arkeologisk undersökning, Broby 3:1 och Prästgården 3:3 V Husby sn Söderköpings kommun, Östergötland Lst Dnr 220-11049/93.

Nordin Petra 1994. Arkeologisk undersökning. Broby 3:1 och Prästgården 3:3. V Husby socken, Söderköping. Östergötland. Lst Dnr 220-6694-92.

Övriga källor

Arkivhandlingar i Östergötlands läns museums topografiska arkiv.

Tekniska uppgifter

Område	Söderköpings golfbana
Fastighet	Broby 3:1
Socken	Västra Husby
Kommun	Söderköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnr	RAÄ 217 och 231 i Västra Husby socken
Ekonomiska kartans blad	086 74 (8G7e V Husby)
Koordinater	X6485560, Y1521293
Koordinatsystem	RT 90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll
Länsstyrelsens dnr	220-12346-97
Länsstyrelsens handläggare	Carin Claréus
ÖLM dnr	775/97
Kontonr	6155
Uppdragsgivare	Söderköping golfklubb genom Lars Sandberg
Kostnadsansvarig	Söderköpings golfklubb
Projektledare	Mattias Schönbeck
Rapportansvarig	Olle Hörfors
Fynd	-
Foto filmnr	-
Analyser	-
Grafik	Lasse Norr
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2010:45 © Östergötlands länsmuseum

I samband med arbeten med fördämningar och årensning på Söderköpings golfklubbs område invid Göta Virke-vallen och Broby gamla bytomt inom Västra Husby socken och Söderköpings kommun, har Östergötlands länsmuseum genomfört en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll. Ingenting av arkeologiskt intresse framkom.